

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบระดับสมรรถนะครูอิสลามศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เพื่อให้การดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นไปอย่างถูกต้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยโดยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. ครูอิสลามศึกษา

1.1 ความสำคัญของครูอิสลามศึกษา

1.2 คุณลักษณะของครูอิสลามศึกษา

1.3 บทบาทของครูอิสลามศึกษา

2. ประวัติความเป็นมาการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล

3. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสมรรถนะ

3.1 ความหมายของสมรรถนะ

3.2 ความสำคัญของสมรรถนะ

3.3 ประเภทของสมรรถนะ

4. องค์ประกอบสมรรถนะครูอิสลามศึกษา

4.1 สมรรถนะหลัก

4.2 สมรรถนะประจำสายงาน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ครูอิสลามศึกษา

1.1 ความสำคัญของครูอิสลามศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544:295-297) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของครูอิสลามศึกษา สรุปได้ดังนี้

ครู คือหัวใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ นับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ครูมีเคยซึ่งหย่อนลดความสำคัญลงเลย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญรุดหน้าทางเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทมากก็ตาม แต่กระบวนการเรียนรู้ก็ยังขาดครูไม่ได้ เพียงแต่ครูหรือผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้จำต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากครูผู้ให้ความรู้มาเป็นครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ความสำคัญของครูอยู่ที่การทำหน้าที่ในด้านการให้ความรู้แก่ผู้เรียน และมีบทบาทอื่น โดยประพฤติกปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม มีมานะบากบั่น มัชยัสถ์ อดออม ไม่เห็นแก่ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุมากเกินไป

ครูอิสลามศึกษาพึงมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ทุกคนมีมนุษยสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลในครอบครัว โรงเรียน และสังคม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานแห่งจริยธรรมอันประเสริฐที่ได้รับการยอมรับจากพระเจ้า ซึ่งเน้นให้ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามเท่านั้น ดังนั้นจรรยาบรรณของครูอิสลามศึกษาจึงประมวลมาจากอิสลาม เพราะอิสลามนั้นเป็นคุณธรรมความดีที่มาจากผู้เป็นพระเจ้ากำหนดไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ เป็นคุณธรรมที่มีความจำเริญ มีพลังอันมั่นคงและเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงด้วยการปฏิบัติ และยังประมวลจากคุณธรรม จริยธรรมและแบบอย่างการปฏิบัติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จากการสืบทอดของปวงปราชญ์ ผู้ทรงคุณธรรม ครูอิสลามศึกษาจึงมีต้นแบบแห่งวิถีจรรยาบรรณอันเป็นสัจธรรมบริสุทธิ์ มีวิทยปัญญา (อิกมะฮฺ) ที่พระผู้เป็นเจ้าทรงโปรดประทานมาให้ปฏิบัติ เป็นผู้มีเกียรติ เป็นที่ยอมรับ และได้รับการยกย่องสรรเสริญ

ครูอิสลามศึกษามีใช่เป็นแต่เพียงผู้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขเท่านั้น แต่สิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น คือ ครูอิสลามศึกษาเป็นผู้นำตนเองและเป็นผู้ชี้แนะแนวทางสู่สวรรค์ในโลกว่าน (อาคีเราะห์) ให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย จรรยาอิสลามที่ครูอิสลามศึกษาน้อมนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วยจิตวิญญาณแห่งศรัทธามั่น คือแบบอย่างให้ยุวมุสลิม ผู้เรียนพึงปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดด้วยเช่นกัน ผู้เรียนจึงเดินไปตามแนวทางสู่สวรรค์ที่ครูอิสลามศึกษาได้ปูทาง และนำทางอย่างมั่นใจ เต็มเปี่ยมด้วยแรงแห่งศรัทธา ผลแห่งการปฏิบัติคุณงามความดีที่ครูอิสลามศึกษาพึงได้รับจากการประสบผลสำเร็จในชีวิตบนโลกคุณยานี้แล้ว พวกเขาจะได้รับผลบุญแห่งคุณงามความดีที่พระผู้เป็นเจ้าเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงโปรดประทานตอบแทนให้ในโลกหน้า โดยหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ ครูอิสลามศึกษาจะประสบผลสำเร็จในการสอนอย่างแน่แท้ หากพยายามปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามอย่างจริงจัง มีการตรวจสอบปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นไปตามจริยธรรมอิสลาม และเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพแห่งศรัทธาอย่างแท้จริง เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและบุคคลทั่วไป คอยช่วยเหลือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนทุกขณะ รวมทั้ง

ปัญหาของสังคมและประเทศชาติ ครูอิสลามศึกษาจึงเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ อันยิ่งใหญ่ในการสร้างประเทศชาติ ผู้สืบทอดเจตนารมณ์อิสลามต่อไป

จากความสำคัญของครูอิสลามศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูอิสลามศึกษา นอกจากเป็นผู้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นคนดี มีความสามารถ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขแล้ว ยังเป็นผู้ทำตนเอง และเป็นผู้ชี้นำลูกศิษย์และผู้อื่นสู่แนวทางที่เที่ยงตรงรวมทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรอบข้าง ได้อีกด้วย

1.2 คุณลักษณะของครูอิสลามศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 297 -301) ได้กำหนดคุณลักษณะของครูอิสลามศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) มีสำนึก

ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นที่มีสำนึก คำพูดที่กล่าวออกมา ไม่ว่าจะพูดกับหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ผู้เรียน หรือบุคคลทั่วไป ต้องเป็นคำพูดที่น่าเชื่อถือ นำรับฟัง แล้วนำไปขยายความต่อได้อย่างถูกต้องในวงกว้างได้ คำพูดของครูอิสลามศึกษาจึงต้องเป็นกุศลทานที่ทุกคนนำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง มีสาระ เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันต่อไปได้ ดังนั้นถ้าหากผู้สอนอิสลามศึกษามีคุณลักษณะดังกล่าวแล้ว การใช้วาจาในการละเมิดผู้อื่นจักไม่บังเกิดขึ้น หัวหน้างานมั่นใจได้ว่าข้อเขียนหรือรายงานการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครูอิสลามศึกษา คือรายงานที่เป็นจริง เพื่อนร่วมงานที่ทำงานด้วยกันจึงทำงานและพูดคุยกันอย่างสุจริตใจ ไม่มีสิ่งอื่นใดแอบแฝง ไม่มีข้ออวดอ้าง เอาความดีของตนคนเดียว ข้อสำคัญที่สุด คือผู้เรียนสามารถนำเอาสาระที่ได้รับจากครูผู้สอนไปสร้างเจตคติที่ดีและก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีตามมา

(2) ไว้วางใจได้

ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้ที่สังคมเชื่อถือและไว้วางใจ พ่อ แม่ ผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาเรียนที่โรงเรียนด้วยความมุ่งหวังให้บุตรหลานได้เรียนรู้กับครูที่มีคุณลักษณะเชื้อสายต่อวิชาชีพและมีความประพฤติที่น่าเชื่อถือ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลานของตนได้ เป็นพ่อพิมพ์หรือแม่พิมพ์ที่ดี จะต้องปั้นแต่งให้ผู้เรียนมีลักษณะอันพึงประสงค์ นั่นก็คือ ผู้เรียนต้องมีความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้น ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคมหน้าท่อนี้ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญที่ครูอิสลามศึกษาต้องแสดงออกมาให้สังคมมั่นใจได้

(3) เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี

คุณลักษณะข้อนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อครูอิสลามศึกษาเพราะการนำคุณธรรม ความดีที่มีอยู่ในคำสอนของอิสลามมาถ่ายทอดสู่ผู้เรียนและชุมชนให้เข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติ อย่างถูกต้อง ได้นั้น ผู้สอนต้องรู้จักประมวลความรู้และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่ในอัล-กรุอ่าน และอัล-ชะเคีย มาจัดเป็นองค์ความรู้อิสลามศึกษา และถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนให้เข้าใจกระจ่างชัด โดยไม่ปิดบัง คุณลักษณะดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้เผยแพร่คำสอน ที่ได้รับมาจากอัลลอฮ์ ﷻ สู่มวลมนุษยชาติ

(4) เป็นผู้ชาญฉลาด

ครูอิสลามศึกษาทรงเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ค้นคว้าหาความรู้เสมอ มีความเข้าใจพื้นฐานความรู้ทุกสาระวิชา และรู้จักบูรณาการสาระความรู้อื่นเข้ากับวิชาอิสลามศึกษา ทั้งนี้ เพราะแก่นพื้นฐานของคำสอนอิสลามเป็นเรื่องการดำรงชีวิต ซึ่งแทรกอยู่ในความรู้ของทุกสาขาทุกแขนงวิชา อยู่แล้ว อิสลาม คือ ระเบียบแห่งการดำเนินชีวิต การปฏิรูปการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้ในชีวิตของตน จึงสอดคล้องสัมพันธ์กับอิสลามศึกษาอย่างลงตัว การเป็นผู้ชาญฉลาดในที่นี้มีได้หมายความว่า ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้เรียนเก่ง ได้รับปริญญาเอก-โท-ตรี หรือเกียรตินิยม แต่หมายถึงเป็นผู้ที่สามารถบูรณาการความรู้อิสลามศึกษาเข้ากับสาระความรู้วิชาอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานได้

(5) นอบน้อม ถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่งโต โอ้อวด

คุณธรรมในด้านการนอบน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่งโต โอ้อวด เป็นคุณลักษณะที่ดีงามของบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะครูอิสลามศึกษาด้วยแล้ว เป็นจริยธรรมจำเป็นที่จะต้องมีเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูคือบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน หากครูมีลักษณะข้อนี้บุคลิกภาพในช่วงแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนย่อมตั้งสมเ้าเป็นคุณลักษณะนิสัยส่วนตัวของตนจนกลายเป็นบุคคลอันพึงประสงค์ของสังคมในที่สุด

(6) มีขันติและมั่นคง

ครู คือ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้คุณลักษณะที่สำคัญยิ่งในการบรรจกรากิจนี้ คือความมีขันติและจิตใจที่มั่นคง มุ่งมั่นปฏิบัติงานให้เกิดผล โดยไม่ย่อท้อ ครูอิสลามศึกษาจำเป็นต้องมีคุณธรรมในด้านความอดทนหนักแน่น มั่นคง ยืนหยัดปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

(7) อดกลั่นและให้อภัย

การปฏิบัติหน้าที่ของครูอิสลามศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ คือ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นั้น ครูต้องใช้ความอดกลั่นและการให้อภัยอยู่

ตลอดเวลา ออกคลื่นและให้ภัยต่อผู้เรียน ผู้ร่วมงานและผู้เป็นหัวหน้า โดยเฉพาะในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันนั้น ทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้ ความอดคลื่นและการให้ภัยที่ครูผู้สอนมีต่อผู้เรียน จึงเป็นสิ่งช่วยแก้ปัญหาต่างได้

(8) เมตตาสงสาร

สังคมมนุษย์ประกอบด้วยบุคคลที่มีสภาพแตกต่างกันทั้งในด้านฐานะ เศรษฐกิจ การศึกษา และระดับสังคม ครูอิสลามศึกษาจึงต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื้อหาความแตกต่างอันมากมายให้พบเจอ และเมื่อพบแล้วจำเป็นต้องให้ความเมตตาสงสาร ต้องแก้ไขปัญหาคด้วยความเมตตาจริงใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นใจและความมั่นใจ

(9) ความรู้จักเพียงพอและพอใจในสิ่งที่มี

การรู้จักความพอดี พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และได้รับนั้น เป็นคุณสมบัติแท้จริงของผู้ศรัทธาต่ออิสลาม ครูอิสลามศึกษาในฐานะผู้ศรัทธาต่ออิสลามศึกษาจึงพึงมีคุณลักษณะข้อนี้ ซึ่งส่งผลให้ไม่เป็นผู้อิจฉาริษยาผู้อื่น เป็นผู้รู้จักประมาณตนเอง พอใจและใช้ในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่โลภและกอบโกยทรัพย์สิน ไม่คดโกงผู้อื่นและไม่อ้อราษฎร์บังหลวงและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

(10) กล้าหาญ

ความกล้าหาญเป็นคุณลักษณะสำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของครูอิสลามศึกษา เมื่อครูอิสลามศึกษาปฏิบัติงานต่างๆ ต้องกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ โดยใช้ อัล-กรุอ่าน และซุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแนวทางในการทำงาน

จากคุณลักษณะของครูอิสลามศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครูอิสลามศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่ มีสติจะ ใ่วางใจได้ มีขันติและมั่นคง อดคลื่น และให้ภัย เมตตาสงสาร รู้จักพอเพียงและพอเพียงในสิ่งที่มี และกล้าหาญชาญชัย

1.3 บทบาทของครูอิสลามศึกษา

ครูอิสลามศึกษามีบทบาทมากในการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องรู้จักนำวิธีการสอนและเทคนิคการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน นั่นคือ ต้องรู้จักจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ผู้สอนนำวิธีการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด วิธีการจัดกลุ่มวิธีเผชิญหน้ากับสถานการณ์และปัญหา และรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งนี้เน้นการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและได้ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผู้สอนต้อง

รู้จักจัดการเรียนอิสลามศึกษาให้บูรณาการกับความรู้จากสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่นๆ อย่างมีความสมดุลกัน ประการสุดท้าย ควรจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ รวมทั้งรู้จักใช้วิธีการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งผู้สอนต้องรู้จักพัฒนา รูปแบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544:302)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูอิสลามศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน ที่จะให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครูอิสลามศึกษาต้องรู้จักนำวิธีการสอน และเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

2. ประวัติความเป็นมาการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543:1)

ประวัติความเป็นมาระยะที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2518)

การจัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสตูล ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนา และภาษาเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ประชาชนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับความเป็นมาของการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษามีความเป็นมาพอสรุปเป็นช่วงๆ ได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2545-2478) ได้ศึกษามาจากการสัมภาษณ์บุคคลและเอกสารปี พ.ศ. 2543 ราษฎรร่วมกับทางราชการได้จัดสร้างโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นเป็นแห่งแรกในจังหวัดสตูล ชื่อ โรงเรียนไทย-มลายู ปัจจุบันคือ โรงเรียนสตูลวิทยา เปิดสอนภาษาไทย ภาษามลายู และภาษาอาหรับ เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายู ภาษาไทย ใช้ติดต่อราชการและสื่อสารกับคนนอกพื้นที่ โดยมี นาย เจ๊ะหมาด เป็นครูใหญ่คนแรก

ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2478-2490) ได้ค้นพบหลักฐานจากหอสมุดหมายเหตุรายวัน ของโรงเรียนบ้านจีน ตั้งอยู่ตำบล ฉลุง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล (ปัจจุบัน คือ โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล) โดย นายรีน จัทรณิ ครูใหญ่ บันทึกไว้ว่า “วันที่ 1 มิถุนายน 2478 วันนี้ข้าพเจ้าได้นำ นายฮะยีดิเกส ครูสอนภาษามลายู มาบรรจุตำแหน่งครูสอนภาษามลายู และภาษาอาหรับ เพื่อปลูกฝังค่านิยม ใน

การศึกษาศาสนาให้ดีขึ้น เห็นว่าเป็นนโยบายอันดีแต่บรรจุตำแหน่งพิเศษ คือ สอนสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง สอนวัน จันทร์ พุธ และวันเสาร์ วันละ 2 ชั่วโมง

ช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2491-2499) การสอนศาสนาอิสลามเริ่มมีรูปแบบและหลักฐานต่างๆ ชัดเจนมากขึ้น

เจ้าอับดุลลา หลังปูเต๊ะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสตูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับข้อเสนอแนะและร้องขอจากรายการที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งให้เปิดสอนภาษามลายูและศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยเหตุผลว่า รายการจำนวนมากใช้ภาษามลายูเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ส่วนวิชาอิสลาม มีตัวบท อัล-กรุอ่าน และ วัจนะของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ให้ทุกคนต้องเรียนรู้

ในที่สุดในปี พ.ศ.2491 ทางราชการจึงอนุญาตให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเปิดสอนอิสลามได้ โดยอนุญาตให้ทำการสอนสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง สำหรับครูผู้สอนได้มีการบรรจุแต่งตั้งครูในตำแหน่งครูสอนศาสนา และภาษามลายูให้ได้รับเงินเดือน เดือนละ 450 บาท รวมกับ ข.ช. 50 บาท เป็นเดือนละ 500 บาท การสอนระยะแรกทางราชการไม่มีหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร ให้ครูผู้สอนจะต้องสรรหามาด้วยตนเอง ต่อมาในช่วงหลังได้ใช้แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการแต่ง โดย ขุน จรรยาวิธาน

ช่วงที่ 4 (พ.ศ. 2500-2528) เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองอย่างรุนแรงส่งผลให้กระทบต่อการเรียนการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมาก กล่าว คือ การใช้อำนาจตามมาตรา 17 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502 มีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของรายการที่นับถือศาสนาอิสลาม คือ การประกาศยกเลิกการสอนภาษามลายู และศาสนาอิสลามในโรงเรียน

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่และฐานะของครูสอนภาษามลายูและศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล เป็นข้าราชการครูวิสามัญตามที่โรงเรียนกำหนด

ประวัติความเป็นมา ระยะเวลาที่ 2 (พ.ศ. 2518-2522)

พ.ศ. 2528 กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น จึงกำหนดให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาได้อีกครั้งหนึ่ง ให้เริ่มทำการสอนได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2519 โดยให้สอนนอกเวลาเรียนปกติ สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง การจัดทำเนื้อหาสาระและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอนให้จังหวัดในเขตการศึกษา 2 และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาและมี

ข้อกำหนดให้เปิดสอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามมากกว่าร้อยละ 50 เนื้อหาวิชา ต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนการจ้างและบรรจุครูทำการสอนให้ตกลงกับ ทางสังกัด(คำสั่ง กระทรวงศึกษาธิการ.2518)

พ.ศ. 2519-2520

กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้ทำการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียน ประถมศึกษาแล้ว สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา 2 ซึ่งมีหน้าที่ต้องจัดทำเนื้อหาวิชาและ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน ได้ติดต่อเชิญศึกษานิเทศก์จังหวัด ครูสอนศาสนาอิสลาม ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนาอิสลาม ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจาก จังหวัดต่างๆ ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 30 คน แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการกร่างหลักสูตรวิชา ศาสนาอิสลามสำหรับชั้นประถมศึกษาขึ้นเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้วได้รับอนุญาต ให้ใช้หลักสูตรนี้ได้เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2519

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติหลักสูตรวิชาศาสนาอิสลามแล้ว สำนักงาน ศึกษาธิการเขต 2 ได้ประสานงานกับจังหวัดต่างๆ เพื่อให้จัดส่งครูเข้ารับการอบรมก่อนทำการสอน ศาสนาอิสลาม มีบางอำเภอในในจังหวัดยะลาได้ส่งครูไปเข้ารับการอบรม ซึ่งเป็นข้าราชการครูที่ นับถือศาสนาอิสลามและเป็นผู้ที่ได้รับการบรรจุให้เป็นครูสอนภาษามลายูและศาสนาอิสลามมา ก่อน มีความรู้สามัญเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาได้อบรมเพิ่มวุฒิได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ส่วนความรู้ทางศาสนานั้นยังไม่มีวุฒิเพียงแต่ให้เป็นผู้ที่มีความรู้โดยผ่านการสอบความรู้จาก สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทำการสอนศาสนาใน ระดับไม่เกินชั้นปีที่ 4 ได้

การจัดการอบรมครูก่อนเข้าไปทำการสอนมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการ อบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร หลักการสอน วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน การ เตรียมการสอน และการจัดทำแผนการสอน เมื่อผ่านการอบรมแล้ว ก็กลับไปเริ่มดำเนินการจัดการ สอนศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตนทำการสอนอยู่ ทำการสอนอย่างจริงจังอยู่ระยะหนึ่ง ต่อมาก็ค่อยๆ หุุดสอนไปที่ละโรง ในที่สุดก็ไม่มีโรงเรียนใดทำการสอนศาสนาอิสลามอีกเลย

พ.ศ. 2521-2522

รัฐบาลโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติได้มีนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ได้ เสนอแนะคณะกรรมการพิจารณาเห็นชอบเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2521 โดยกำหนดนโยบายและแนว ปฏิบัติที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้าน สำหรับนโยบายด้านสังคมวิทยานั้นมีประเด็นที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

ให้ชาวไทยมุสลิม มีความเข้าใจในการเป็นคนไทย พูดและใช้ภาษาไทย และจัด
 มูลเหตุที่คนไทยมุสลิมไม่นิยมพูดภาษาไทยส่งเสริมคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ให้เข้ารับ
 การศึกษาในโรงเรียนสายสามัญ สายอาชีพ และการศึกษาออกโรงเรียนมากขึ้น ปรับปรุงและ
 ควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนราษฎร์(เอกชน) สอนศาสนาอิสลามที่พัฒนามาจากปอเนาะ การ
 ปฏิบัติการจิตวิทยาในลักษณะที่เข้าถึงประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ มปป: 1-2)

ตามนโยบายดังกล่าวได้มีข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติซึ่งเป็นผลให้มีการ
 พัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาและพัฒนาประชาชนในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้
 เห็นความสำคัญของการศึกษาที่เป็นสากลในความเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองของประเทศ

ดังนั้น สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ได้จัดทำแผนดำเนินงานอบรมครู
 สอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดต่างๆ โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1. การสอนอิสลามศึกษา เฉพาะวิชาหลักการศรัทธา ศาสนบัญญัติ ศาสนประวัติ
 และวิชาจริยธรรมให้ทำการสอนเป็นภาษาไทย โดยครูประจำการสอน วิชา อัล-กรุอ่านและภาษา
 อหรับนั้นให้ทำการสอนเป็นภาษาอาหรับ ซึ่งอาจจะเชิญบุคคลภายนอกมาทำการสอนก็ได้

2. การกำหนดหลักสูตรการอบรมครูและการจัดการวิทยากรมาเป็นผู้อบรม

พ.ศ. 2522 จังหวัดนราธิวาส ยะลา ปัตตานี และสตูล ได้ดำเนินการเกี่ยวกับแผนการ
 อบรมครูผู้สอนที่สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 โดยจังหวัดสตูลได้เสนอโครงการอบรม
 ครูสอนศาสนาอิสลาม แต่มีข้อเสนอว่าจะจัดอบรมเมื่อทางจังหวัดได้รับงบประมาณจากกรมการ
 ปกครองซึ่งปรากฏว่า ทางจังหวัดสตูลไม่ได้ส่งครูเข้ารับการอบรมเลย

จากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการพัฒนาการสอนศาสนาอิสลามใน
 โรงเรียนประถมศึกษามาเป็นลำดับตามสภาพปัญหา และนโยบาย โดยการจัดทำหลักสูตรศาสนา
 อิสลาม พุทธศักราช 2519 ต่อมาได้จัดทำเป็นหลักสูตรอิสลามศึกษา พ.ศ. 2523 ในหลักสูตรการ
 ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เพื่อแก้ปัญหาด้านคุณภาพ การจัดการประถมศึกษาทั่วไป ด้านการ
 ส่งเสริมภาษาไทย และเพื่อเป็นการจูงใจให้ชาวไทยมุสลิมส่งบุตรหลานของตนเข้ามาเรียนใน
 โรงเรียนรัฐบาลมากขึ้น

ประวัติความเป็นมาระยะที่ 3 (พ.ศ. 2523 – ปัจจุบัน)

พ.ศ. 2523

ได้ปรับปรุงหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษาขึ้นใหม่ โดยได้แนวการสอนของ
 โรงเรียนในรัฐพลิส ประเทศมาเลเซีย มาเป็นหลักในการปรับปรุงด้านเนื้อหา ซึ่งมี 5 รายวิชา จัด

สอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เปลี่ยนชื่อหลักสูตรการสอนอิสลามศึกษา 2519 เป็น 2523 ใช้เวลาเรียน 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ และกระทรวงศึกษาธิการให้สอนสอดแทรกในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ในกลุ่ม สปช. และ สอน.

พ.ศ. 2524

ได้รับอนุมัติให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2523 เขตการศึกษา 2 ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดได้กำหนดหลักการพิจารณาคัดเลือกครูเพื่อมาสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมดังนี้

1. วิทยากรที่ทำการสอนเป็นลูกจ้างรายชั่วโมง
2. วุฒิสามัญอย่างน้อยจบชั้น ม. ต้น และใช้ภาษาไทยได้ดี
3. วุฒิศาสนาจบชั้นปีที่ 7
4. อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี
5. ไม่เป็นโรคร้ายแรงตามกฎหมาย ก.พ.
6. ให้พิจารณาบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นที่ตั้งของโรงเรียน

พ.ศ. 2525 – 2532

กรมวิชาการได้เข้ามาพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และแผนการสอนอิสลามศึกษา ตลอดทั้งให้งบประมาณเพื่อปรับปรุงจัดทำและพิมพ์เป็นรูปเล่มมาตรฐาน

พ.ศ. 2533

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ทำให้หลักสูตรอิสลามศึกษาต้องปรับปรุงตามและเริ่มใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 เป็นต้นมา

พ.ศ. 2541

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาตามกรอบงานปฏิรูป 4 ด้าน คือ การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาโดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางและประเมินผลตามสภาพจริง

พ.ศ. 2542

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำแนวการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบหน่วยบูรณาการนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนนำร่อง การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและประเมินผลตามสภาพจริงอำเภอละ 1 โรงเรียน

3. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับสมรรถนะ

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการทำงาน (Competency) เกิดขึ้นในช่วงต้นของศตวรรษที่ 1970 โดยนักวิชาการชื่อ David McClelland ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยว่าทำไมบุคลากรที่ทำงานในตำแหน่งเดียวกันจึงมีผลงานที่แตกต่างกัน McClelland จึงทำการศึกษาวิจัยโดยแยกบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีออกจากบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานพอใช้ แล้วจึงศึกษาว่าบุคลากรทั้ง 2 กลุ่ม มีผลการทำงานที่แตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาทำให้สรุปได้ว่าบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีจะมีสิ่งหนึ่งที่เรียกว่าสมรรถนะ (Competency) (จิระประภา อัครบวร, 2549 : 58) และในปี ค.ศ. 1973 McClelland ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “Testing for Competence rather than Intelligence” ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดเรื่องสมรรถนะที่สามารถอธิบายบุคลิกลักษณะของคนว่าเปรียบเสมือนกับภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg)

แบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง (The Iceberg Model)

ทิมา (ชูชัย สมิตธิไกร, 2550: 29)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่าคุณลักษณะของบุคคลนั้นเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ โดยมีส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนน้อยลอยอยู่เหนือน้ำซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้

ง่าย ได้แก่ ความรู้สาขาต่างๆ ที่ได้เรียนมา (Knowledge) และส่วนของทักษะ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญพิเศษด้านต่างๆ (Skill) สำหรับส่วนของภูเขาน้ำแข็งที่จมอยู่ใต้น้ำซึ่งเป็นส่วนที่มีปริมาณมากกว่านั้น เป็นส่วนที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้ชัดเจนและวัดได้ยากกว่า และเป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่า ได้แก่ บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social role) ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง (Self image) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) และแรงจูงใจ (Motive) ส่วนที่อยู่เหนือน้ำเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับเขว่นปัญญาของบุคคล ซึ่งการที่บุคคลมีความฉลาดสามารถเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ และทักษะได้นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้มีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นจึงจำเป็นต้องมีแรงผลักดันเบื้องลึก คุณลักษณะส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง และ บทบาทที่แสดงออกต่อสังคมอย่างเหมาะสมด้วย จึงจะทำให้บุคคลกลายเป็นผู้ที่มีผลงานโดดเด่นได้

ความหมายของคำว่า “สมรรถนะ” หรือ “ขีดความสามารถ” สามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้งานได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ สมรรถนะตามแนว British Approach ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประกาศนียบัตรรับรองวิทยฐานะของพนักงานหรือบุคลากร โดยจะกำหนดจากมาตรฐานผลการปฏิบัติงานที่สามารถยอมรับได้ของงานและวิชาชีพนั้น สมรรถนะในแนวคิดจึงเป็นการกำหนดเฉพาะงานและเป็นไปตามวิชาชีพ ส่วนสมรรถนะตามแนว American Approach จะมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาบุคลากร กำหนดจากพฤติกรรมของผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี ซึ่งการพัฒนาบุคลากรนี้จะต้องเป็นไปตามแนวทางที่องค์กรต้องการจะเป็น สมรรถนะตามแนวคิดนี้จึงไม่สามารถลอกเลียนกันได้ เพราะแต่ละองค์กรย่อมมีความต้องการบุคลากรที่มีลักษณะแตกต่างกัน สำหรับการให้ความหมายของคำว่าสมรรถนะตามแนวคิด American Approach มีดังนี้

3.1 ความหมายสมรรถนะ

สมรรถนะ มาจากภาษาอังกฤษว่า Competency ซึ่งมีผู้ให้ความหมายต่างๆ ไว้ ดังนี้ Boyatzis (1982: 58) ได้ให้คำนิยามว่า สมรรถนะ หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งถือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของงานภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กร และทำให้บุคคลมุ่งมั่นสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ

Dale และ Hes (1995: 80) กล่าวถึงสมรรถนะว่าเป็นการค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Excellence) หรือการปฏิบัติงานที่เหนือกว่า (Superior Performance) นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของสมรรถนะในด้านอาชีพ (Occupational Competency) ว่าหมายถึง ความสามารถ (Ability) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในสาขาอาชีพเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกระบุไว้ คำว่ามาตรฐานในที่นี้หมายถึงองค์ประกอบของความสามารถรวมกับเกณฑ์การปฏิบัติงานและคำอธิบายขอบเขตงาน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือสำนักงาน ก.พ. (2548: 5-6; 2551: 48; ชุตินา หาญเพชฌู, 2550: 11) ได้กำหนดนิยามของสมรรถนะ (Competency) ว่าหมายถึง ความรู้ (knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งงานหนึ่ง (Job Roles) เพื่อให้เกิดความสำเร็จและงานมีความโดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ในเชิงพฤติกรรม เช่นมากกว่าเพื่อนร่วมงานคนอื่น ทำงานได้ในสถานการณ์ที่หลากหลายกว่า และได้ผลงานดีกว่าคนอื่นที่ไม่มีสมรรถนะดังกล่าวหรือกล่าวอย่างกระชับได้ว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในองค์กร กล่าวคือ การที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใด สมรรถนะหนึ่งได้ มักจะต้องมีองค์ประกอบทั้งด้านความรู้ ทักษะ/ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ตัวอย่างเช่น สมรรถนะการบริการที่ดี ซึ่งหมายถึง สามารถให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการได้นั้น หากขาดองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ความรู้ในงาน หรือทักษะที่เกี่ยวข้อง ทักษะด้านการค้นหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ และคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นคนใจเย็น อดทน ชอบช่วยเหลือผู้อื่นแล้ว บุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของการบริการที่ดี ด้วยการให้บริการที่ผู้รับบริการต้องการ

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2547) อธิบายไว้ว่า สมรรถนะ (Competency) เป็นตัวที่กำหนดรายละเอียดของพฤติกรรมที่แสดงออก เป็นการตอบคำถามว่า “ทำอะไรที่จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จ (how)” มากกว่าการตอบคำถามว่า “อะไรเป็นสิ่งที่หัวหน้างานคาดหวังหรือต้องการ (What)” ทั้งนี้การกำหนดความสามารถ หรือ Competency นั้น จะแบ่งออกเป็น 3 มุมมอง ได้แก่ KSA ซึ่งมีความหมายที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ (1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ข้อมูล หรือสิ่งที่ถูกสั่งสมมาจากการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม/สัมมนา หรือการศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้อื่นทั้งในสายวิชาชีพเดียวกัน และต่างสายวิชาชีพ (2) ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่จะต้องพัฒนา และฝึกฝนให้เกิดขึ้น โดยจะต้องใช้ระยะเวลาเพื่อฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะนั้นขึ้นมา ทั้งนี้ทักษะจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการบริหาร/จัดการงาน (Management Skills) หรือทักษะในการบริหารควบคุมงานซึ่งจะเกี่ยวข้องกับระบบความคิด และการจัดการในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะในการมีวิสัยทัศน์ทางกลยุทธ์ซึ่งทักษะดังกล่าวจะแสดงออกถึงการจัดระบบความคิดเพื่อมองไปที่เป้าหมายในอนาคตว่าอยากจะทำ หรือมีความต้องการอะไรในอนาคต และทักษะด้านเทคนิคเฉพาะงาน (Technical Skills) ซึ่งหมายถึง ทักษะที่จำเป็นในการทำงานตามสายงาน หรือกลุ่มงานที่แตกต่างกันไป เช่น งานจัดซื้อจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบ และลักษณะงานที่แตกต่างไปจากงานผลิต ดังนั้นทักษะที่ต้องการของคนทำงานด้าน

จัดซื้อได้นั้น จะต้องแตกต่างไปจากงานผลิตเช่นเดียวกันกับ (3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติ ทักษะ ทักษะ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลนั้นจะเป็นสิ่งที่ติดตัวมา และไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

ส่วนเคลมพ์ (Klemp, 1999 อ้างถึงใน สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2548) ผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรมนุษย์ได้ให้ความหมายของ สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลซึ่งมีผลต่อความมีประสิทธิภาพหรือผลการทำงานที่เป็นเลิศ

Dale และ Hes (1995: 80) กล่าวถึงสมรรถนะว่าเป็นการค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Excellence) หรือการปฏิบัติงานที่เหนือกว่า (Superior Performance) นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของสมรรถนะในด้านอาชีพ (Occupational Competency) ว่าหมายถึงความสามารถ (Ability) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ในสายอาชีพเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกต้องคาดหวังไว้ คำว่ามาตรฐานในที่นี้หมายถึงองค์ประกอบของความสามารถร่วมกับเกณฑ์การปฏิบัติงานและคำอธิบายขอบเขตงาน

วัฒนา พัฒนพงศ์ (2547 : 33) กล่าวว่า สมรรถนะ (Competency) หมายถึง ระดับของความสามารถในการปรับและใช้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ความรู้ และทักษะ เพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร บุคลากรทุกคนควรมีความสามารถพื้นฐานในหน้าที่ที่เหมือนกันครบถ้วนและเท่าเทียมกัน และควรพัฒนาตนเองให้มีความสามารถพิเศษที่แตกต่างกันออกไปนอกเหนือจากความสามารถของงานในหน้าที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพ ระดับความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Quotient : EQ) และความสามารถทางสติปัญญา (Intelligence Quotient: IQ)

สรุปความหมายของสมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะที่มีในตัวบุคคลได้แก่ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ แรงจูงใจ และคุณลักษณะที่เหมาะสมของบุคคลที่จะสามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2 ความสำคัญของสมรรถนะ

สุจิตรา ยีหวังเจริญ (2553:13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสมรรถนะ (Competency) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่น่ามาเป็นพื้นฐานจัดทำระบบหรือวางแนวทางในการพัฒนา ทรัพยากรบุคคลขององค์กรให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กร และนำมาใช้กับการบริหาร ทรัพยากรบุคคลเพื่อให้มีประสิทธิภาพ สมรรถนะจึงมีความสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร กล่าวคือ เป็นเครื่องมือช่วยแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และยุทธศาสตร์ต่างๆ ขององค์กรมาสู่กระบวนการบริหาร

ทรัพยากรบุคคล เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กรอย่างมีระบบ ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และยุทธศาสตร์ของ องค์กร เป็นมาตรฐานการแสดงผลการปฏิบัติงานที่ดีในการทำงานของบุคลากร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการ วัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบ การบริหารทรัพยากรบุคคลในด้านต่างๆ ขององค์กร เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การ พัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาความก้าวหน้าทางอาชีพ การวางแผนการ สืบทอดตำแหน่งและการจ่ายผลตอบแทน

3.3 ประเภทของสมรรถนะ

สำหรับการจัดแบ่งประเภทของสมรรถนะนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ ทรรศนะที่แตกต่างกันออกไป โดย ฌรงค์วิทย์ แสนทอง (2547: 10-11) ได้ทำการแบ่งสมรรถนะ ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อน ให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และความเชื่อ และอุปนิสัยของคนในองค์กร โดยรวมที่จะช่วย สนับสนุนให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้

2) สมรรถนะตามสายงาน (Job Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และความเชื่อ และอุปนิสัยที่จะช่วยส่งเสริมให้คนนั้นๆ สามารถสร้างผลงานในการปฏิบัติงานตำแหน่งนั้นๆ ได้สูงกว่ามาตรฐาน

3) สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และความเชื่อ และอุปนิสัยที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสามารถ ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดดเด่นกว่าคนทั่วไป เช่น สามารถอาศัยอยู่กับแมลงป่องหรือสรพิษได้ เป็นต้น ซึ่งเรามักจะเรียกสมรรถนะส่วนบุคคลว่าความสามารถพิเศษส่วนบุคคล

จิระประภา อัครบวร (2549: 68) กล่าวว่า สมรรถนะในตำแหน่งต่างๆ จะประกอบ ไปด้วย 3 ประเภท ได้แก่

1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ พฤติกรรมที่ดีที่ทุกคนในองค์กรต้องมี เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมและหลักนิยมขององค์กร

2) สมรรถนะบริหาร (Professional Competency) คือ คุณสมบัติความสามารถด้าน การบริหารที่บุคลากรในองค์กรทุกคนจำเป็นต้องมีในการทำงาน เพื่อให้งานสำเร็จ และสอดคล้อง กับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ ขององค์กร

3) สมรรถนะเชิงเทคนิค (Technical Competency) คือ ทักษะด้านวิชาชีพที่จำเป็นในการนำไปปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ โดยจะแตกต่างกันตามลักษณะงาน โดยสามารถจำแนกได้ 2 ส่วนย่อย ได้แก่ สมรรถนะเชิงเทคนิคหลัก (Core Technical Competency) และสมรรถนะเชิงเทคนิคเฉพาะ (Specific Technical Competency) ประเภทของสมรรถนะ ตามความเห็นของ เกื้อนทองแก้ว (2550) สมรรถนะสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภทคือ

1. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมี เป็นความสามารถเฉพาะตัว คนอื่นไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ เช่น การต่อสู้ป้องกันตัวของจาพนม นักแสดงชื่อดังในหนังเรื่อง “ต้มยำกุ้ง” ความสามารถของนักดนตรี นักกายกรรม และนักกีฬา เป็นต้นลักษณะเหล่านี้ยากที่จะเลียนแบบ หรือต้องมีความพยายามสูงมาก

2. สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลกับการทำงานในตำแหน่ง หรือบทบาทเฉพาะตัว เช่น อาชีพนักสำรวจ ก็ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ตัวเลข การคิดคำนวณ ความสามารถในการทำบัญชี เป็นต้น

3. สมรรถนะองค์กร (Organization Competencies) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์กรนั้นเท่านั้น เช่น บริษัท เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด เป็นบริษัทที่มีความสามารถในการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือบริษัท ฟอร์ด (มอเตอร์) จำกัด มีความสามารถในการผลิตรถยนต์ เป็นต้น หรือ บริษัท ที โอ เอ (ประเทศไทย) จำกัด มีความสามารถในการผลิตสี เป็นต้น

4. สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมี หรือต้องทำเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น พนักงานเลขานุการสำนักงาน ต้องมีสมรรถนะหลัก คือ การใช้คอมพิวเตอร์ได้ ติดต่อประสานงานได้ดี เป็นต้น หรือ ผู้จัดการบริษัท ต้องมีสมรรถนะหลัก คือ การสื่อสาร การวางแผน และการบริหารจัดการ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

5. สมรรถนะในงาน (Functional Competencies) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตำแหน่งหน้าที่อาจเหมือน แต่ความสามารถตามหน้าที่ต่างกัน เช่น ข้าราชการตำรวจเหมือนกัน แต่มีความสามารถต่างกัน บางคนมีสมรรถนะทางการสืบสวนสอบสวน บางคนมีสมรรถนะทางปราบปราม เป็นต้น

จึงอาจสรุปได้ว่า สมรรถนะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พนักงานทุกคนในองค์กรจำเป็นต้องมี ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อาทิ ความรอบรู้เกี่ยวกับองค์กร ความซื่อสัตย์ ความใฝ่รู้ และความรับผิดชอบ เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งคือสมรรถนะตามสายงาน (Functional

Competency) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พนักงานที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆ ควรมีเพื่อให้งานสำเร็จ และได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

4. องค์ประกอบสมรรถนะของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

ไรแลท และ โลฮาน (Rylatt; & Lohan., 1995) ได้นำเสนอองค์ประกอบหลักของแต่ละสมรรถนะไว้ ดังนี้

1. บทบาทหลัก (Key Role) อธิบายถึงกิจกรรมอย่างกว้างๆ ตามข้อผูกพันหรือพันธะสัญญาที่แต่ละบุคคลมีต่อองค์กรในระหว่างที่ทำงานอยู่

2. หน่วยของสมรรถนะ (Unit of Competency) อธิบายถึงหน้าที่หลักหรือกลุ่มของทักษะของงานอย่างกว้างๆ

3. ส่วนประกอบของสมรรถนะ (Element of Competency) เป็นการอธิบายถึงรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นจากหน่วยย่อยนั้นๆ โดยกล่าวถึงการกระทำหรือผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นหรือวัดได้ ซึ่งอาจจะระบุออกมาในลักษณะของปัจจัยนำเข้า (Input) หรือผลลัพธ์ (Output) ก็ได้

4. เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) เป็นระดับความต้องการหรือมาตรฐานของผลการปฏิบัติงานในแต่ละส่วนประกอบของสมรรถนะ ซึ่งต้องระบุให้เชื่อมโยงกันระหว่างสมรรถนะและความชัดเจนของผลสำเร็จ

5. เงื่อนไข (Condition) เป็นความคาดหวังในการปฏิบัติงาน

6. คำแนะนำ (Evidence Guide) อธิบายครอบคลุมถึงเนื้อหาและกลยุทธ์ของการประเมินปัญหาสำคัญต่างๆ ของแต่ละหน่วยสมรรถนะและความสัมพันธ์ไปยังหน่วยอื่นๆ และให้ความชัดเจนเกี่ยวกับสมรรถนะ ซึ่งอาจจะทำเป็นคู่มือหรือเอกสารประกอบสรุปได้ว่า สมรรถนะประกอบด้วยบทบาทหน้าที่หลักที่แต่ละบุคคลมีต่อองค์กร และสมรรถนะที่องค์กรต้องการจากแต่ละบุคคล โดยต้องสามารถวัดได้โดยนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การปฏิบัติงาน

คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา(ก.ค.ศ.)(2548) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีวิทยฐานะ และเลื่อนวิทยฐานะ โดยพิจารณาจากสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ต่างมีสมรรถนะหลัก 4 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดีการพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และสมรรถนะประจำสายงาน 4 สมรรถนะ คือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการมีวิสัยทัศน์ (กระทรวงศึกษาธิการ.2548)

อากรณ ภู่วิทยพันธ์ (2548) กล่าวถึงระดับของสมรรถนะ ดังนี้

1. Core Competency คือ ความสามารถหลักซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของคนที่ช่วยสนับสนุนให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายและภารกิจตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด หรือลักษณะพฤติกรรมของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของคนในทุกระดับและทุกกลุ่มงานที่องค์กรต้องการให้มี

2. Management Competency คือ ความสามารถในการจัดการซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทักษะในการบริหารและจัดการงานต่างๆ หรือเป็นความสามารถที่มีได้ทั้ง ในระดับผู้บริหารและระดับพนักงาน โดยจะแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ (Role-Based)

3. Function Competency (Job Competency หรือ Technical Competency) คือ ความสามารถในงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของงานต่างๆ หน้าที่ต่างกัน ความสามารถในงานย่อมจะแตกต่างกัน

สรุปแนวคิดที่ผ่านมาข้างต้น สมรรถนะของครูอิสลามศึกษาตามบริบทสังคมในปัจจุบันที่สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศไทย และครอบคลุมตามหลักการสอนอิสลามศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. สมรรถนะหลัก ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม สมรรถนะจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2. สมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัย การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาสมรรถนะครูอิสลามศึกษาในครั้งนี้ ได้ยึดกรอบสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครู ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

- การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน
- การบริการที่ดี
- การพัฒนาตนเอง
- การทำงานเป็นทีม
- จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ

- การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

- การพัฒนาผู้เรียน
 - การบริหารจัดการชั้นเรียน
 - การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน
 - ภาวะผู้นำครู
 - การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้
- สมรรถนะครูอิสลามศึกษาตามกรอบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้ในการประเมิน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency)

(1) สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง(คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,ม.ป.ป. : 3)

ตาราง 1 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
1.1 ความสามารถในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ภารกิจงาน	1. วิเคราะห์ภารกิจงานเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2. กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานทุกภาคเรียน 3. กำหนดแผนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน
1.2 ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์	1. ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 2. ริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 3. แสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง
1.3 ความสามารถในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน	1. ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง
1.4 ความสามารถในการพัฒนา การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ	1. ใช้ผลการประเมินการปฏิบัติงานมาปรับปรุง/พัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น 2. พัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน

สำหรับอิสลามได้สอนให้มุสลิมใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อให้งานที่ทำประสบความสำเร็จ และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ ดังอายะฮ์อัล-กรุอ่านที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ ۗ وَسَتُرَدُّونَ اِلٰى عَالَمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) ว่า “พวกท่านจงทำงานเถิด แล้วอัลลอฮ์จะทรงเห็นการทำงานของพวกท่าน และร่อซูลของพระองค์และบรรดามุอ์มินก็จะเห็นด้วย และพวกท่านจะถูกนำกลับไปยังพระผู้ทรงรอบรู้ในสิ่งเร้นลับและสิ่งเปิดเผย แล้วพระองค์จะทรงแจ้งแก่พวกท่าน ในสิ่งที่พวกท่านทำไว้” (อัล-เตาบาฮ์: 105)

(2) สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อ

ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,ม.ป.ป. : 4)

ตาราง 2 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการบริการที่ดี (Service Mind)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
2.1 ความตั้งใจและเต็มใจในการให้บริการ	1. ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเมื่อมีโอกาส 2. เต็มใจ ภาควุมิใจ และมีความสุขในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ
2.2 การปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพ	1. ศึกษาความต้องการของผู้รับบริการ และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง 2. ปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ

สำหรับการบริการที่ดีในทัศนะของอิสลามได้ส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งและถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติเป็นอย่างยิ่งเพราะการปฏิบัติสิ่งที่ดีงาม เป็นการปรับปรุงการให้บริการให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ด้วยการบริการด้วยความเต็มใจ ตั้งใจให้บริการและเป็นมิตรพูดจาสุภาพ มีมารยาทและสีหน้าท่าทางที่ดี การทำดีต่างๆ และการให้บริการที่ทำให้ผู้มารับบริการพอใจนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ก็พึงพอใจ ดัง อัล-กรุอ่านที่กล่าวไว้ว่า

﴿وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ﴾

ความว่า “และเขาก็จะพึงพอใจ”(อัลลัค: 21)

การบริการที่ดีนอกจากจะใช้เรื่องมารยาทที่ดีและมีอยู่แล้วในตัวของแต่ละบุคคลแล้ว และจำเป็นต้องมีประสิทธิภาพทางด้านการบริการบนพื้นฐานข้อมูลของความต้องการที่แท้จริงเพื่อให้นักเรียนและบุคลากรคนอื่นในโรงเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ครูอิสลามศึกษาจะต้องให้ความสำคัญเพื่อที่จะได้รับการปรับปรุงการให้บริการให้ดีขึ้นเพื่อที่จะสร้างความพอใจให้แก่ผู้มารับบริการตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องโดยมีหลักฐานจาก อัล-กรุอ่าน และ อัล-ฮาดิษของท่านรอซูลุลลอฮ์

ﷺ

(3) สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self- development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 5)

ตาราง 3 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการการพัฒนาตนเอง (Self-development)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
3.1 การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ	1. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงาน การค้นคว้า ด้วยตนเอง
3.2 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ	1. รวบรวม สังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่ และปรับปรุงให้ทันสมัย 2. สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ องค์กรและวิชาชีพ
3.2 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่าย	1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน 2. ให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น 3. มีการขยายผลโดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

การพัฒนาตนเองของครูอิสลามศึกษานั้นจะต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยมีการพัฒนาบุคลิกภาพ สามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง ขยันศึกษาค้นคว้าหาความรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ติดตามข่าวสารผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ครูอิสลามศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นแบบอย่างให้กับบุคลากรคนอื่นในโรงเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในเรื่องนี้ตามคำสอนของอิสลามแล้วได้มีการพูดถึงไว้คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีงาม นับเป็นหน้าที่สำคัญ เขาย่อมจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีงาม ที่อัลลอฮ์ ได้กล่าวไว้ใน อัล-กรูอันที่ว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

ความว่า “โดยแน่นอน ในร่อซูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์และวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก” (อะห์ซาบ: 21)

สำหรับเรื่องการศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง จึงจำเป็นจะต้องศึกษาทั้งในด้านศาสนา วิชาชีพ และความรู้ทั่วไป ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การอ่าน อบรม สัมมนา รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการ ซึ่งในอิสลามได้ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้และได้ยกระดับฐานะของผู้มีความรู้ ดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัล-กรออ่านที่ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เมื่อได้มีเสียงกล่าวแก่พวกเจ้าว่าจงหลีกที่ให้ในที่ชุมนุม พวกเจ้าก็จงหลีกที่ให้เขาเพราะอัลลอฮ์จะทรงให้ที่กว้างขวางแก่พวกเจ้า (ในวันกิยามะฮ์) และเมื่อมีเสียงกล่าวว่าจะลุกขึ้นยืนจากที่ชุมนุม นั้น พวกเจ้าก็จงลุกขึ้นยืน เพราะอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”(อัล-มูญาดาละฮ์: 11)

(4) สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตาม ได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนา การจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 6)

ตาราง 4 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีม (Team Work)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
4.1 การให้ความร่วมมือช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3. ช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อนร่วมงานเพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน
4.2 การเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้เกียรติ ยกย่องชมเชย ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม
4.3 การปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคล/กลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และในสถานการณ์ต่างๆ
4.4 การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม	<ol style="list-style-type: none"> 1. แสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมตามโอกาส
4.5 การเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. แลกเปลี่ยน/รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ภายในทีมงาน 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้/รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายและทีมงาน 3. ร่วมกับเพื่อนร่วมงานในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

นาเชร ชัยนาน, (2548:72) ในอิสลามยังได้พูดถึงการทำงานเป็นกลุ่มอีกด้วยว่ามุสลิมควรทำงานเป็นกลุ่ม เพราะผลรวมที่ได้จากการทำงานเป็นกลุ่มนั้นย่อมดีกว่าหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าผลรวมอันเกิดจากการทำงานเป็นรายบุคคล งานที่ทำเป็นกลุ่มควรที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มิเช่นนั้นแล้วจะทำให้สูญเสียวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม เมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญชาให้มุสลิมจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรในระหว่างหมู่พวกเขา พระองค์ได้กำหนดวัตถุประสงค์เหนือพวกเขา คือการเรียกร้องสู่ความดี ส่งเสริมความถูกต้อง และห้ามปรามในสิ่งมิชอบ ดังโองการที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

ความว่า: “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้าซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำการดีที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการดีที่มีชอบ” (อาละอิมรอน: 104)

และอีกประการหนึ่งของการทำงานเป็นทีมที่อิสลามได้สนับสนุนเป็นอย่างยิ่งนั่นก็คือ การทำงานเป็นทีมโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม(ชูรอ) กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งอัลลอฮ์ได้กล่าวไว้ใน อัล-กรออ่าน ถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾

ความว่า “ และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา” (อัลชูรอ : 38)

สรุป จากแนวคิดดังกล่าวมาเป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เราเห็นว่าการทำงานเป็นทีมมีความจำเป็นต่อการทำงานทุกๆ งาน การทำงานเป็นทีมให้ประโยชน์มากต่องานของส่วนรวม และยังช่วยพัฒนาผู้ร่วมงานไปพร้อมๆ กัน จึงควรส่งเสริม ให้มีการทำงานเป็นทีมให้มากขึ้นในโรงเรียน ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองควรต้องแสวงหาโอกาสเข้าร่วมทำงานกับผู้อื่นในทุกงานที่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะครูทุกคนควรเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานทุกคนอย่างเต็มที่ ความสำเร็จที่จะมีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้นบุคลากรในโรงเรียนทุกคนจึงมีความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคีกัน และร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จมาสู่โรงเรียนตามเป้าหมายที่วางไว้

(5) สมรรถนะที่ 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 7)

ตาราง 5 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านจริยธรรม และ จรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
5.1 ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ 2. เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ 3. ยกย่อง ชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ 4. ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ
5.2 มีวินัย และยอมรับผิดชอบในวิชาชีพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา วางแผนการใช้จ่าย และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด 2. ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร 3. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และมุ่งมั่นพัฒนาการประกอบวิชาชีพให้ก้าวหน้า 4. ยอมรับผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค
5.3 การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติตน/ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เหมาะสมกับสถานะของตน 2. รักษาสิทธิประโยชน์ของตนเอง และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 3. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
5.4 การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และสถานการณ์ 2. มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการ 3. ปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ 4. เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมผู้อื่นให้ปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู และพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับ

ความสำคัญ

จรรยาบรรณวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูเช่นเดียวกับที่จรรยาบรรณวิชาชีพ มีความสำคัญต่อวิชาชีพอื่นๆ ซึ่งสรุปได้ 3 ประการ คือ

- 1) ปกป้องการปฏิบัติงานของสมาชิกในวิชาชีพ
- 2) รักษามาตรฐานวิชาชีพ
- 3) พัฒนาวิชาชีพ

ลักษณะของจรรยาบรรณวิชาชีพครู

จรรยาบรรณวิชาชีพครู จะต้องมียุทธศาสตร์ 4 ประการ คือ

1. เป็นคำมั่นสัญญาหรือพันธะผูกพันต่อผู้เรียน (Commitment to the Student)
2. เป็นคำมั่นสัญญาหรือพันธะผูกพันต่อสังคม (Commitment to the Society)
3. เป็นคำมั่นสัญญาหรือพันธะผูกพันต่อวิชาชีพ (Commitment to the Profession)
4. เป็นคำมั่นสัญญาหรือพันธะผูกพันต่อสถานปฏิบัติงาน (Commitment to the

Employment Practice)

จรรยาบรรณวิชาชีพครู 9 ข้อ

จรรยาบรรณวิชาชีพครู 9 ข้อ (นริภัทร ผิวพอใช้, 2555: ระบบออนไลน์)

รายละเอียดมีดังนี้

จรรยาบรรณข้อที่ 1 : ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

หลักการ การแสดงออกของบุคคลในทางที่ดีเป็นผลมาจากสภาวะจิตใจที่ดีงาม และความเชื่อถือที่ถูกต้องของบุคคลที่มีความรักและเมตตาช่วยส่งเสริมแสดงออกด้วยความปรารถนาในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่นมีความสุขภาพ ไตร่ตรองถึงผลแล้วจึงแสดงออกอย่างจริงจัง ครูจึงต้องมีความรักและเมตตาต่อศิษย์อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นผลให้พฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อศิษย์ เป็นไปในทางสุภาพเอื้ออาทร ส่งผลดีต่อศิษย์ในทุก ๆ ด้านครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า หมายถึง การตอบสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจของศิษย์อย่างจริงจัง สอดคล้องกับการเคารพ การเห็นอกเห็นใจต่อลัทธิพื้นฐานของศิษย์จนเป็นที่ไว้วางใจเชื่อถือและชื่นชม ได้รวมทั้งเป็นผลไปสู่การพัฒนารอบด้านอย่างเท่าเทียมกัน

จรรยาบรรณข้อที่ 2 : ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

หลักการ ครูที่ดีต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาศิษย์ให้เจริญได้อย่างเต็ม ศักยภาพ และถือว่าความรับผิดชอบของตนจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อศิษย์ได้แสดงออกซึ่งผลแห่งการพัฒนานั้นแล้ว ครูจึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศักยภาพของศิษย์แต่ละคนและทุกคนเลือกกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาตามศักยภาพนั้นๆ ดำเนินการให้ศิษย์ได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียน จนเกิดผลอย่างแท้จริง และยังกระตุ้นช่วยๆ ให้ศิษย์ทุกคน ได้ทำกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อความเจริญงอกงามอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ หมายถึง การดำเนินงานตั้งแต่การเลือกกำหนดกิจกรรมการเรียนที่มุ่งผลต่อการพัฒนาในตัวศิษย์อย่างแท้จริงการจัดให้ศิษย์มีความรับผิดชอบ และเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินร่วมศิษย์ ในผลของการเรียนและการเพิ่มพูนการเรียนรู้ภายหลังบทเรียนต่างๆ ด้วยความปรารถนาที่จะให้ศิษย์แต่ละคนและทุกคนพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและตลอดไป

จรรยาบรรณข้อที่ 3 : ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

หลักการ การเรียนรู้ในด้านค่านิยมและจริยธรรมจำเป็นต้องมีตัวแบบที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนยึดถือและนำไปปฏิบัติตาม ครูที่ดีจึงถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมด้วยการแสดงตนเป็นตัวอย่างเสมอ การแสดงตนเป็นตัวอย่างนี้ถือว่าคุณครูเป็นผู้นำในการพัฒนาศิษย์อย่างแท้จริง การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอของคุณครูที่ศิษย์สามารถสังเกตเห็นได้เอง และเป็นการแสดงที่เป็นไปตามมาตรฐานแห่งพฤติกรรมระดับสูงตามค่านิยม คุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม

จรรยาบรรณข้อที่ 4 : ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์

หลักการ การแสดงออกของคุณครูใด ๆ ก็ตามย่อมมีผลในทางบวกหรือลบ ต่อความเจริญเติบโตของศิษย์เมื่อครูเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาทุก ๆ ด้านของศิษย์ จึงต้องพิจารณาเลือกแสดงแต่เฉพาะการแสดงที่มีผลทางบวก พึงระงับและละเว้นการก้าวหน้าของศิษย์ ทุก ๆ ด้าน การไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติ ปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ หมายถึง การตอบสนองต่อศิษย์ในการลงโทษหรือให้รางวัลการกระทำอื่นใดที่นำไปสู่การลดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และการเพิ่มพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

จรรยาบรรณข้อที่ 5 : ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

หลักการ การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในวิชาชีพแสวงหาประโยชน์ตนโดยมิชอบ ย่อมทำให้เกิดความลำเอียงในการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความไม่เสมอภาคนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาในบุคคลและวิชาชีพนั้นคั้งนั้น ครูจึงต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากศิษย์ หรือใช้ศิษย์ให้ไปแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ การไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ หมายถึง การไม่กระทำการใด ๆ ที่จะได้มาซึ่งผลตอบแทนเกินสิทธิที่พึงมีพึงได้จากปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบตามปกติ

จรรยาบรรณข้อที่ 6 : คุ้ย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ

หลักการ สังคมและวิทยาการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น ครูในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต การพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่เสมอ หมายถึง การใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี สามารถพัฒนาบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์

จรรยาบรรณข้อที่ 7 : คุ้ย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

หลักการ ความรักและเชื่อมั่นในอาชีพของตนย่อมทำให้ทำงานอย่างมีความสุขและมุ่งมั่น อันจะส่งผลให้อาชีพนั้นเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ดังนั้นคุ้ย่อมรักและศรัทธาในอาชีพครูด้วยความเต็มใจ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู หมายถึง การแสดงออกด้วยความชื่นชมและเชื่อมั่นในอาชีพครูด้วยตระหนักว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม ครูพึงปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและภูมิใจ รวมทั้งปกป้องเกียรติภูมิของอาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพครู

จรรยาบรรณข้อที่ 8 : ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

หลักการ สมาชิกของสังคมใดพึงผนึกกำลังพัฒนาสังคมนั้นและเกื้อกูลสังคมรอบข้าง ในวงวิชาชีพครูผู้ประกอบอาชีพครูพึงร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ อันจะยังผลให้เกิดพลังและศักยภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนาสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลครู

และชุมชนในทางสร้างสรรค์ หมายถึง การให้ความร่วมมือ แนะนำปรึกษาช่วยเหลือแก่เพื่อนครูทั้งเรื่องส่วนตัว ครอบครัว และการงานตามโอกาสอย่างเหมาะสม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางวิธีการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

จรรยาบรรณข้อที่ 9 : ครูพึงประสงค์ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

หลักการ หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีภูมิปัญญา และรู้จักเลือกวิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ในฐานะที่ครูเป็นบุคลากรทางการศึกษา ครูจึงควรเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย การเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย หมายถึง การริเริ่มดำเนินกิจกรรม สนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์เลือกสรร ปฏิบัติตนและเผยแพร่ศิลปะ ประเพณีดนตรี กีฬา การละเล่น อาหาร เครื่องแต่งกาย ฯลฯ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน การดำรงชีวิตตน และสังคม

2. สมรรถนะประจำสายงาน

(1) สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 8-9)

ตาราง 6 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
1.1 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้าง/พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและท้องถิ่น 2. ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
1.2 ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับวัย และความต้องการของผู้เรียน และชุมชน 3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ 4. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบโดยบูรณาการอย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน 5. มีการนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปรับใช้ตามสถานการณ์ อย่างเหมาะสมและเกิดผลกับผู้เรียนตามที่คาดหวัง 6. ประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง/พัฒนา
1.3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. ใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน 4. ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
1.4 การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนรู้	1. ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่าง หลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 2. สืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการ เรียนรู้ 3. ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อ/นวัตกรรมที่ใช้ใน การจัดการเรียนรู้
1.5 การวัดและประเมินผล การเรียนรู้	1. ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เรียน 2. สร้างและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสม 3. วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง 4. นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการ เรียนรู้

เป้าหมายของหลักสูตรในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

- 1) การวางแผนบริหารหลักสูตร
- 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดหาวัสดุหลักสูตร และการแปลงหลักสูตร ไปสู่การสอน
- 3) การรับนักเรียน การจัดชั้นเรียน การจัดแผนการเรียน การจัดการเรียนและ ตารางสอน การใช้อาคารสถานที่ งบประมาณทางวิชาการ การเลือกแบบเรียน การใช้ทรัพยากรและ แหล่งความรู้ในห้องถิ่น และการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น
- 4) งานบริการเสริมงานวิชาการ สื่อการสอนและห้องสมุด การแนะแนว การ พัฒนาบุคลากรทางการสอน การนิเทศ การพัฒนาและปรับปรุงงานทางวิชาการ
- 5) การพัฒนางานวิชาการและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

หลักการบริหารหลักสูตร: แนวคิด

การทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่าง ชัดเจนและถูกต้องถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยมีหลักและแนวคิดที่สำคัญ 9 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนงานหลักสูตร ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านของการปฏิรูปหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียนจะมีทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่า หลักสูตรในการบริหาร หลักสูตรคือจะต้องทำให้ผู้เรียนสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด เพราะฉะนั้นจะต้องใช้เวลาในการ เปลี่ยนหลักสูตรให้น้อยและสั้นที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี ต้องจัดระบบให้ดี มี ข้อมูลที่ชัดเจน และเตรียมทุกอย่างให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2. การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการบริหาร หลักสูตร ระบบข้อมูลโรงเรียนประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

2.1 หลักสูตร - ระบบการสร้างหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการ ประเมินผล

2.2 การบริหารจัดการ - มีข้อมูลด้านผู้เรียน ผู้สอน ว่ามีความพร้อม หรือไม่เพียงใด

2.3 ระบบข้อมูล - ครูอาจารย์ นักเรียน บุคลากร ผู้รู้ในชุมชน อาชีพใน พื้นที่

2.4 การวางแผนกลยุทธ์ 3-5 ปี - แสดงถึงวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

2.5 ระบบงบประมาณ - การบริหารงบประมาณจะต้องมีความชัดเจน ตรวจสอบได้ มุ่งผลงานและเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ

2.6 การพัฒนาการเรียนรู้ - สื่อและข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการศึกษาอบรมของครู

2.7 ระบบช่วยเหลือ - มีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จำแนกเด็กเก่ง เด็ก ปกติ และเด็กด้อยโอกาสเพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างสอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่ม

2.8 บริหารบุคคล - ข้อมูลเกี่ยวกับครูอาจารย์ ทั้งในด้านการศึกษา การ อบรม การจัดหา บรรจุและเลิกจ้าง เพื่อช่วยในการพัฒนาครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตร ใหม่

2.9 การประเมินภายใน - จัดเตรียมข้อมูลการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและโรงเรียน

3. เอกสารหลักสูตร จะต้องชี้แนวการสอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัย เอกสารประกอบหลักสูตรและรายวิชาที่ละเอียดประณีต จะช่วยให้การบริหารหลักสูตรเป็นไป โดยง่าย สามารถติดตามการทำงานได้อย่างใกล้ชิดและเป็นขั้นเป็นตอน

4. คณาจารย์มีคุณภาพ เข้าใจหลักสูตรอย่างดี เมื่อครูเป็นผู้เขียนหลักสูตรเองแล้ว ย่อมจะทำให้การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในห้องเรียนได้

5. ผู้เรียนมีความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานและคุณธรรม ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาจะต้องจัดเตรียมระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน โดยครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน

6. มีทรัพยากรสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ การบริหารการศึกษาในอนาคตอันใกล้ เป็นการกระจายอำนาจในหลายๆ ด้าน ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในการเรียนการสอนซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ในการเรียนการสอนการระดมทรัพยากรจะต้องกระทำอย่างหลากหลายและกว้างขวางขึ้น

7. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาดีและมีประสิทธิภาพ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นอีกเรื่องหนึ่งคือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะมีสอดแทรกอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเวลา บทบาทในเรื่องนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่ง แต่ครูทุกคนจะมีบทบาทเป็นครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวได้ โดยเฉพาะครูที่อยู่ใกล้ชีวิตเด็ก

8. มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ ทุกจุดทุกมุมของโรงเรียน และชุมชนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ไม่ใช่จะต้องเรียนจากตำราอย่างเดียว หากครูเข้าใจก็จะสามารถดึงประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ได้ การสร้างบรรยากาศทางวิชาการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความเอาใจใส่อย่างสูงจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจัดแสดงนิทรรศการหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในโรงเรียน หากทำให้เป็นปัจจุบันและให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำ ก็จะเป็นกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเด็กได้อีกแหล่งหนึ่ง เช่น นำผลงานของเด็กที่ดีเด่นมาแสดง ทั้งด้านศิลปะ หรือในโรงอาหาร ติดป้ายให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการ เป็นต้น

9. มีระบบการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรายวิชา จะต้องมาพูดคุยกันในแต่ละภาคการศึกษา และทุกสิ้นปีการศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาก็จะต้องจัดการประเมินผล คุณภาพรวม และเขียนรายงานออกมา เป็นการประเมินภายในในตัว เป็นการทำงานที่ผลการปฏิรูปการเรียนการสอนจะไปสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง และควรเน้นการประเมินตามสภาพจริงระบบบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีจึงต้องเป็นระบบที่มีคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจมีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนให้ดีที่สุด เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติจริง ถือได้ว่ามีจริยธรรม มีการควบคุมกายวาจา อันเป็นศีลธรรมของผู้สอน ทำให้เกิดความชอบธรรมในการจัดการเรียนการสอน และทุกคนทุกฝ่ายจะต้องมีความสมานฉันท์ช่วยกันทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน เติมเต็มผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เมื่อประกอบกับโรงเรียนมีโครงสร้างและ

ทำงานอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้โรงเรียนเป็นระบบที่มีปัญหาเป็นพื้นฐานสามารถเรียนรู้ และปรับตัวได้ต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้ และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ได้ ดังเช่นหลักการสอนของโรเบิร์ต กางเย่ (Robert Gagne) ได้นำเอาแนวแนวความคิด 9 ประการ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ หลักการสอนทั้ง 9 ประการ ได้แก่ (อ้างถึงใน Lu Sheng, สุชิน นิธิไชโย และวรัท พุกษาทวิกุล, ม.ป.ป. :ระบบออนไลน์)

- 1) เร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ (Gain Attention) ของผู้เรียน เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้า หรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ดี
- 2) บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective) ของบทเรียนให้ผู้เรียนทราบ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ความคาดหวัง
- 3) ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) หรือการกระตุ้นให้ระลึกถึงความรู้เดิม เป็นการช่วยให้ผู้เรียนดึงข้อมูลเดิมที่อยู่ในหน่วยความจำระยะยาวให้มาอยู่ในหน่วยความจำเพื่อการใช้งาน (Working Memory) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม
- 4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ หรือสิ่งเร้าใหม่ (Present New Information) ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นลักษณะสำคัญของสิ่งเร้านั้นอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกในการเลือกรับรู้ของผู้เรียน
- 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) หรือการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจกับสาระที่เรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น
- 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response) หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดูตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสาระที่เรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน
- 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) เป็นการให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน และข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับผู้เรียน

8) การประเมินผลการแสดงออก (Assess Performance) ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด

9) สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer) เป็นการส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้โดยการให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกฝนอย่างพอเพียง และในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น และสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ ได้

(2) การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 10)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตาราง 7 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการพัฒนาผู้เรียน (Student Development)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
2.1 การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม 3. จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน
2.2 การพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
2.3 การปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจใน ความเป็นไทย ให้กับผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย โดย ความภูมิใจในความเป็นไทย ให้กับผู้เรียน 2. จัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย
2.4 การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้เรียน คณะครูผู้สอน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล 2. นำข้อมูลนักเรียนไปใช้ช่วยเหลือ/พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านการเรียนรู้และปรับพฤติกรรม เป็นรายบุคคล 3. จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้แก่แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับค่านิยมที่พึงงาม 5. ดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนทุกคนอย่างทั่วถึง ทันการณ์

(3) การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำ ชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,ม.ป.ป. : 11)

ตาราง 8 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
3.1 จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2. ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน 3. ตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้พร้อมใช้ และปลอดภัยอยู่เสมอ
3.2 จัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเอกสารประจำชั้นเรียนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน 2. นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ
3.3 การกำกับดูแลชั้นเรียน รายชั้น/รายวิชา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียน 2. แก้ปัญหา/พัฒนานักเรียนด้านระเบียบวินัยโดยการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน 3. ประเมินการกำกับดูแลชั้นเรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน

ครู ซึ่งเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น จำเป็นต้องมีเป้าหมายของการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ถูกต้อง กล่าวคือ เพื่อมุ่งสร้างนิสัยของการใฝ่รู้ มีใจเพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกในการเรียนเพียงอย่างเดียว ควรมุ่งสร้างคุณลักษณะ ของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น การพึ่งตนเองให้มากกว่าพึ่งผู้อื่น และการเป็นคนมีความคิดใฝ่สร้างสรรค์ เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน ดังนี้

1. การบริหารจัดการชั้นเรียน และการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการชั้นเรียนไม่ใช่จุดหมายปลายทาง แต่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของบทบาท

ความเป็นผู้นำของครู การบริหารจัดการชั้นเรียนไม่สามารถแยกจากหน้าที่การสอน เมื่อการวางแผนการสอน ก็คือ การที่ครูกำลังวางแผนการบริหารจัดการชั้นเรียนให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

2. เป็นไปไม่ได้ที่จะแยกการบริหารจัดการชั้นเรียนกับการทำหน้าที่การจัดการเรียนการสอน รูปแบบการสอนหรือกลยุทธ์ที่ครูเลือกใช้แต่ละรูปแบบก็มีระบบการบริหารจัดการของตนเองและมีภารกิจเฉพาะของรูปแบบหรือกลยุทธ์นั้น ๆ ที่จะมามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทั้งของครูและนักเรียน เช่น ถ้าครูจะบรรยายก็จำเป็นที่บทเรียนจะต้องมีความตั้งใจฟัง ถ้าจะให้ให้นักเรียนทำงานกลุ่มวิธีการก็จะแตกต่างจากการทำงานโดยลำพังของแต่ละคนอย่างน้อยที่สุดก็คือการนั่ง ดังนั้นภารกิจการสอนจึงเกี่ยวข้องกับทั้งปัญหาการจัดลำดับวิธีการสอน ปัญหาของการจัดการในชั้นเรียน ปัญหาการจัดนักเรียนให้ปฏิบัติตามกิจกรรม ครูที่วางแผนการบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนและภารกิจ ก็คือ การที่ครูใช้การตัดสินใจอย่างฉลาดทั้งเวลาบรรยากาศทางกายภาพ และจิตวิทยา ซึ่งจะทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้และลดปัญหาด้านวินัยของนักเรียน

3. การบริหารชั้นเรียนเป็นความท้าทายของการเป็นครูมืออาชีพ ความสามารถของครูในการแสดงภาวะผู้นำ ด้วยการที่สามารถจะบริหารการจัดชั้นเรียนทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ การบริหารจัดการบรรยากาศในห้องเรียน การดูแลพฤติกรรมด้านวินัยให้เกิดความร่วมมือในการเรียนจนเกิดการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร (วิชา นนทพັນชาวาทย์)

แนวคิดการจัดการชั้นเรียนของคูนิล (The Kounin Model) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงระดับมหาวิทยาลัย จากการสังเกตชั้นเรียนเปรียบเทียบพฤติกรรมของการจัดการชั้นเรียน บันทึกภาพกิจกรรมในชั้นเรียนที่มีการจัดการที่ดี ที่มองเห็นได้ เช่น ความมีระเบียบเรียบร้อยสวยงามหรือมีการวางแผนที่ดี การแบ่งสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ของชั้นเรียนอย่างชัดเจน การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หยิบใช้ได้อย่างสะดวก มีการเคลื่อนที่อย่างเป็นระเบียบ ส่วนการจัดการชั้นเรียนที่ไม่มีประสิทธิภาพนั้น ได้แก่ ห้องเรียนที่ครูต้องคอยวุ่นวาย กับการจัดระบบชั้นเรียนหรือการเรียนของนักเรียนถูกรบกวนตลอดเวลา

ในตอนแรก คูนิล วิเคราะห์โดยให้ความสำคัญกับความสามารถของครูในการจัดการกับเหตุการณ์ที่เข้ามาขัดขวางการดำเนินงานในชั้นเรียน ผลการวิเคราะห์ไม่พบปัจจัยที่มีความแตกต่างชัดเจน ระหว่างครูที่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านวิธีการตอบสนองกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือวิธีการที่เป็นระบบ อย่างไรก็ตามจากวิจัย คูนิล ได้วิเคราะห์ติดตามผล และพบว่าครูที่สามารถจัดการชั้นเรียนที่ดีนั้น แสดงออกถึงพฤติกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. **Withitness** ครูจะต้องตระหนักและรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกส่วนของห้องเรียน อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งในกรณีที่ครูทำงานกับนักเรียนกลุ่มย่อย หรือรายบุคคลและ แสดงให้เห็นถึงการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขในสถานการณ์ทันทีได้อย่างเหมาะสม เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น นับเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ครูจะสามารถจัดการกับสิ่งผิดปกติที่กำลังจะเกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยการสังเกตและเข้าไปอยู่ระหว่างความขัดแย้งนั้นได้ก่อน แม้จนกระทั่งเหตุการณ์ที่มีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ครูก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ทันที

2. **Overlapping** เป็นการจัดการที่ครูสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้มากกว่าหนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผิดชอบต่อความต้องการของนักเรียนแต่ละคนในขณะเดียวกัน ก็ยังต้องสนับสนุนดูแลการทำงานของนักเรียนเป็นกลุ่ม โดยการใช้สายตาในการสื่อสารหรือใช้การใกล้ชิดทางกาย เพื่อดึงความสนใจของนักเรียนให้กลับมาอยู่ในบทเรียน ในขณะที่ครูยังดำเนินการสอนไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่สะดุด หรือขัดจังหวะแต่อย่างใด

3. **Signal Continuity and Momentum During Lessons** เป็นการส่งสัญญาณอย่างต่อเนื่องและการเปลี่ยนกิจกรรมในระหว่างบทเรียน การสอนที่มีการเตรียมการอย่างดี และการดำเนินการสอนตามบทเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ครูจะมีความตั้งใจในการจัดการเรียน เนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่อง มากกว่าการบังคับให้เกิดการแข่งขัน ครูจึงมีทักษะในการส่งสัญญาณให้นักเรียนที่กำลังแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (เช่น การเดินเข้าไปยืนใกล้ๆ นักเรียนที่ไม่สนใจบทเรียน หรือถามนักเรียนคนนั้นในเรื่องที่ครูกำลังสอนอยู่) เพื่อดึงความสนใจของเด็กให้กลับมาอยู่ที่บทเรียน โดยไม่รบกวนนักเรียนคนอื่นที่กำลังตั้งใจเรียน นอกจากนั้นครูสามารถเปลี่ยนหัวข้อเรื่องที่จะสอนหรือเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนในระหว่างบทเรียนด้วยความราบรื่น และต่อเนื่องโดยไม่สะดุด

4. **Challenge and Variety in Assignment** เป็นการมอบหมายงานที่หลากหลาย ทำ ทาย เพื่อเป็นการกระตุ้นนักเรียนให้สนใจบทเรียนได้แก่การมอบหมายงานในชั้นเรียนอย่างเหมาะสม โดยมีความยากง่ายพอเหมาะ คือ ง่ายพอที่จะแน่ใจว่านักเรียนได้ใช้ความพยายามในการทำงานและควรเป็นสิ่งใหม่หรือยากพอที่จะท้าทายความสามารถของนักเรียน โดยมีความหลากหลายเพื่อที่จะทำให้นักเรียนสนใจตลอดเวลา

คุณิน เชื่อว่าครูที่สามารถจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้นไม่ใช่เป็นเพียงเพราะความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่เพราะเป็นความสามารถในการป้องกันการเกิดปัญหาตั้งแต่แรก นอกจากนี้ ครูเหล่านี้ยังเน้นการสร้างห้องเรียนให้มีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริม

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยการเตรียมการสอนและการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและการให้นักเรียนทำงานตามที่ครูกำหนดที่ดีที่สุด (ศศิธร ชันดิธรางกูร, 2551)

ความสำคัญของการบริหารจัดการชั้นเรียน

จากการสำรวจเอกสารงานวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2531: ค) ได้ค้นพบว่าบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความสนใจในบทเรียน และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น การสร้าง บรรยากาศที่อบอุ่น ที่ครูให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีมีมิตรต่อกันที่มีระเบียบ มีความสะอาด เหล่านี้เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขที่ได้มา โรงเรียนและในการเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกนี้ให้เกิดขึ้นต่อนักเรียนได้ ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม โดยแท้จริง ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งประมวลได้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนิน ไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบจนเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม
2. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและควมมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่สะอาด ที่จัดโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นักเรียนจะซึมซับสิ่ง เหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว
3. ช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างที่เหมาะสม มีที่นั่งไม่ ไกลกระดานดำมากเกินไป มีขนาด โต๊ะและเก้าอี้ที่เหมาะสมกับวัย รูปร่างของนักเรียนนักศึกษา ฯลฯ
4. ช่วย ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดมุมวิชาการ การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานของนักเรียน
5. ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน ฯลฯ
6. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้า ใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออาทรต่อนักเรียน และนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจะช่วยส่งเสริมและสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข รักการเรียน และเป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้ในที่สุด

(4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถ วิเคราะห์ห้วงค์กรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 12)

ตาราง 9 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
4.1 การวิเคราะห์	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือนุสภาพปัจจุบัน 3. มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จของการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน
4.2 การสังเคราะห์	<ol style="list-style-type: none"> 1. รวบรวม จำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหาของผู้เรียน แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ 2. มีการประมวลผลหรือสรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน โดยใช้ข้อมูลรอบด้าน
4.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำแผนการวิจัย และดำเนินกระบวนการวิจัย อย่างเป็นระบบตามแผนดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้ 2. ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ 3. มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทของปัญหาที่คล้ายคลึงกัน

(5) ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัด การเรียนรู้ให้มีคุณภาพ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป. : 13-

ตาราง 10 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านภาวะผู้นำครู
(Teacher Leadership)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
5.1 วุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ ที่เหมาะสมกับความเป็นครู (Adult Development)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิจารณาบททวน ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้เรียนและผู้อื่น และ มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและส่วนรวม 2. เห็นคุณค่า ให้ความสำคัญในความคิดเห็นหรือผลงาน และ ให้เกียรติแก่ผู้อื่น 3. กระตุน้จูงใจ ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำของผู้อื่น ให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นต่อ เป้าหมายในการทำงานร่วมกัน
5.2 การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ (Dialogue)	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนา มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพ 2. มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจกว้าง ยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะที่หลากหลาย ของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน 3. สืบเสาะข้อมูล ความรู้ทางวิชาชีพใหม่ๆ ที่สร้างความท้าทายในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ กับผู้อื่น

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
5.3 การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agency)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ความสนใจต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน โดยมีการวางแผนอย่างมีวิสัยทัศน์ซึ่ง เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียนร่วมกับผู้อื่น 2. ริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม 3. กระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และความร่วมมือในวงกว้างเพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา และวิชาชีพ 4. ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบ/ขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้
5.4 การปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง (Reflective Practice)	<ol style="list-style-type: none"> 1. พิจารณาไตร่ตรองความสอดคล้องระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดการเรียนรู้ 2. สนับสนุนความคิดริเริ่มซึ่งเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองของเพื่อนร่วมงาน และมีส่วนร่วม ในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ 3. ใช้เทคนิควิธีการหลากหลายในการตรวจสอบ ประเมินการปฏิบัติงานของตนเอง และ ผลการดำเนินงานสถานศึกษา
5.5 การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน (Concern for Improving Pupil Achievement)	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของตนเองตามสภาพจริง และปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้ 2. ให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นรอบด้านของผู้เรียนต่อผู้ปกครอง และผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 3. ยอมรับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับความคาดหวังด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนจากผู้ปกครอง 4. ปรับเปลี่ยนบทบาทและการปฏิบัติงานของตนเองให้เอื้อต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน 5. ตรวจสอบข้อมูลการประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้าน รวมไปถึงผลการวิจัย หรือองค์ความรู้ต่างๆ และนำไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

(6) สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – building for Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , ม.ป.ป. : 15)

ตาราง 11 แสดงตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรมสมรรถนะครูอิสลามศึกษา ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building for Learning Management)

ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
6.1 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และความร่วมมือกับชุมชน 2. ประสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา 3. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน 4. จัดกิจกรรมที่เสริมสร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อ การจัดการเรียนรู้
2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

วิชิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพิณีจ (2541 : 21-29) ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ เกิดจากความสามารถและความต้องการของคนในชุมชน ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชน โดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยไม่มียึดจำกัดของระยะเวลา สถานที่ เพศ และอายุ เป็นการเปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัยที่แท้จริง ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมตามแนวทางนี้

ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่างที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากร โดยมีกระบวนการดำเนินการ คือ

1. การวิเคราะห์ – สังเคราะห์ ปัญหาชุมชน
2. หาทางออกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต
3. ดำเนินการสร้างกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาที่มีอยู่
4. ประเมินผลกิจกรรม

โดยการกำหนดเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ จะเริ่มจากจุดเล็กๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแล้วขยายออกไปสู่เนื้อหาหรือกิจกรรมที่ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทั้งหมด

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกับความเป็นจริงของสภาพชุมชน สนองความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น โดยบุคคลในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและประเมินผล

3. รูปแบบการเชื่อมประสานการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะกับชุมชนที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง มีองค์กรชุมชนเพื่อจัดการเรียนรู้ร่วมกัน มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชุมชนอื่น

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ตามที่ได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้ว นอกจากจะเป็นการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นไปในลักษณะของการร่วมกันจัดการศึกษาให้แก่คนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้น ๆ ด้วยบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในระดับสูง

5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาทีเราะห์ เจ๊ะแหว (2551) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลาม ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกรายการ ยกเว้น ด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 2 ที่มี เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษาสามัญ วุฒิทางการ

ศึกษาวิชาชีพครู วุฒิต่างการศึกษาอิสลามศึกษา และประสบการณ์ในการสอนต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ส่วนครูอิสลามศึกษาที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ครูอิสลามศึกษาที่มีอายุต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูอิสลามศึกษาที่มีวุฒิต่างการศึกษาอิสลามศึกษาต่างกัน โดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการเตรียมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มะห์ดี มะดีอราเว (2551) ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดการเรียนรู้และด้านปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับสมรรถนะครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

มีรพีต มะยูโซ๊ะ (2551) ได้ศึกษาเรื่องแบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับเป็นแบบอย่างได้ดี และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก เป็นแบบอย่างได้ดีทั้งหมด ส่วนการเปรียบเทียบแบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความสำคัญ .05 ยกเว้นอายุของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาต่างกันมีทัศนะไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะแบบอย่างทางจริยธรรมของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสตามทัศนะของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษา พบว่า ด้านการปฏิบัติงานครูอิสลามศึกษาต้องมีความเต็มใจ เต็มที่ ทำงานเต็มเวลา และตรงต่อเวลา ตลอดจนต้องมีความรับผิดชอบต่องานและทำงานเสร็จตามเป้าหมาย ด้านการปฏิบัติตนครูอิสลามศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่นโดยปฏิบัติตามแนวทางอิสลามยึดหลักอัลกุรอาน อัลหะดีษเป็นฐานและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และด้านการปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ครูอิสลามศึกษาควรให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน เพื่อนครู และบุคคลอื่น

สม่ำเสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อนักเรียน เพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่นในชุมชน

ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ (2552) ได้ศึกษาเรื่องหลักการจัดการศึกษาอิสลามของผู้บริหาร และครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินการตามหลักการจัดการศึกษาอิสลามของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านหลักสูตรการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการดำเนินการตามหลักการจัดการศึกษาอิสลามของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลเปรียบเทียบระดับการดำเนินการตามหลักการจัดการศึกษาอิสลามของครูอิสลามศึกษา ที่มี เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียน ต่างกัน มีระดับการดำเนินการโดยภาพรวมแตกต่างกัน ยกเว้นครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีระดับการดำเนินการตามหลักการจัดการศึกษาในอิสลามไม่แตกต่างกัน ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาอิสลามของผู้บริหาร ใน 2 ด้าน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การดำเนินการตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ไม่บรรลุผลเท่าที่ควร โรงเรียนควรแก้ปัญหาด้วยการจัดอบรม สัมมนากระบวนการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เชิงปฏิบัติการ ปัญหาหลักสูตรแต่ละโรงเรียนไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โรงเรียนควรแก้ปัญหาด้วยการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นเอกภาพระหว่างโรงเรียน โดยเริ่มจากกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย ส่วนปัญหาของครูอิสลามศึกษาใน 3 ด้าน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ไม่ตรงต่อเวลา โรงเรียนควรแก้ไขด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับครู ปัญหาการแต่งกายไม่สุภาพ โรงเรียนควรมีระเบียบบังคับเรื่องการแต่งกายที่ชัดเจนและครูทุกคนต้องปฏิบัติตามปัญหาครูใช้เทคนิควิธีในการสอนแบบเดิมๆ ครูต้องแก้ปัญหานี้ด้วยการมั่นศึกษาหาความรู้เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอเพื่อนำมาใช้ในการสอน

ไพโรบูรณ์ จาริต(2553) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า มี 3 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพแตกต่างกันด้านเพศและวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ในด้านตำแหน่งโดยรวมแตกต่างกันและรายด้านพบว่าแตกต่างกัน จำนวน 10 ด้านในด้านประสบการณ์ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน จำนวน 6 ด้าน ส่วนแนวทางในการพัฒนาที่ส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีดังนี้ การพัฒนาด้านความรู้

ความสามารถควรมีการจัดให้มีและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ไปเรียนรู้ อบรม สัมมนา ให้เหมาะสมกับความต้องการในการพัฒนาตนเอง มีการสรุปและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศภายในโดยผู้บริหาร ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน ควรมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลที่ทันสมัยจากอินเทอร์เน็ต อบรมความรู้พัฒนาเทคนิคการทำงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการกับโรงเรียนเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมด้านการวัดและประเมินผล ตลอดจนการศึกษาดูงาน และปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาเช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ สัมมนา และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลงานและการพิจารณาผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม

อัคนันท์ อาลีกาแห (2553) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและความต้องการของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษา พบว่าระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับที่ต่างกันโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ความต้องการของครูสอนอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีดังนี้ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีความต้องการมากที่สุดคือ อบรมด้านหลักสูตรแบบเข้มเพื่อความเข้าใจและพัฒนาผู้สอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ นำเทคนิคใหม่ๆที่หลากหลายในกาจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน มีความต้องการมากที่สุดคือ ต้องการสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เพียงพอ ด้านการวัดผลและประเมินผล มีความต้องการมากที่สุดคือ คู่มือการวัดและประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับการศึกษา